

भीमबेटका — One-Liner Revision

- 1 भीमबेटका हे भारतातील महत्त्वाचे प्रागैतिहासिक शैलाश्रय स्थळ आहे.
- 2 भीमबेटका मध्य प्रदेशात स्थित आहे.
- 3 भीमबेटका रायसेन जिल्ह्यात आहे.
- 4 भीमबेटका विंध्य पर्वतरांगांच्या परिसरात आहे.
- 5 भीमबेटका भोपालच्या दक्षिण-पूर्व दिशेला स्थित आहे.
- 6 भीमबेटका परिसरात अनेक नैसर्गिक शैलाश्रय आढळतात.
- 7 भीमबेटका येथे प्रागैतिहासिक मानवाच्या वस्तीचे पुरावे आढळले आहेत.
- 8 भीमबेटका येथील शैलचित्रे प्राचीन मानवाच्या कला व जीवनपद्धतीचे दर्शन घडवतात.
- 9 भीमबेटकाचा आधुनिक पुरातत्त्वीय शोध व्ही. एस. वाकणकर यांच्याशी संबंधित आहे.
- 10 व्ही. एस. वाकणकर हे भारतीय पुरातत्त्व संशोधनातील महत्त्वाचे संशोधक होते.
- 11 भीमबेटका येथे पाषाणयुगापासून ऐतिहासिक काळापर्यंत मानवी उपस्थितीचे पुरावे आढळतात.
- 12 भीमबेटका शैलचित्रांमध्ये विविध कालखंडांचे चित्रस्तर आढळतात.
- 13 भीमबेटकातील चित्रांमध्ये शिकारदृश्ये मोठ्या प्रमाणावर आढळतात.
- 14 चित्रांमध्ये वन्य प्राण्यांचे चित्रण आढळते.
- 15 चित्रांमध्ये मानवी आकृत्या मोठ्या प्रमाणावर दिसतात.

- 16 चित्रांमध्ये समूहाने शिकार करण्याची दृश्ये आढळतात.
- 17 चित्रांमध्ये नृत्य व सामूहिक क्रियांचे संकेत दिसतात.
- 18 चित्रांमध्ये युद्ध किंवा संघर्षांशी संबंधित दृश्ये आढळतात.
- 19 चित्रांमध्ये धनुष्य-बाणासारख्या शिकारीच्या साधनांचे चित्रण दिसते.
- 20 चित्रांमध्ये भाले व इतर शस्त्रसदृश साधने दिसतात.
- 21 भीमबेटकातील चित्रे तत्कालीन मानवाच्या शिकारप्रधान जीवनाचे संकेत देतात.
- 22 चित्रांमधून तत्कालीन मानवाचा निसर्गाशी जवळचा संबंध दिसून येतो.
- 23 भीमबेटका शैलचित्रांमध्ये हरिणासारख्या प्राण्यांचे चित्रण आढळते.
- 24 चित्रांमध्ये गौर/बायसनसदृश मोठ्या प्राण्यांचे चित्रण आढळते.
- 25 चित्रांमध्ये रानडुक्कर, हत्ती, गेंडा इत्यादी प्राण्यांचे चित्रण आढळते.
- 26 विविध चित्रांमध्ये मानव व प्राणी यांचे परस्परसंबंध दिसतात.
- 27 भीमबेटकातील शैलचित्रांमध्ये लाल व गेरू रंगाचा विशेष वापर आढळतो.
- 28 पांढरा रंग देखील शैलचित्रांमध्ये वापरलेला दिसतो.
- 29 काही चित्रांमध्ये पिवळा, हिरवा व काळा रंग आढळतो.
- 30 प्रागैतिहासिक चित्रांमध्ये नैसर्गिक खनिज रंगद्रव्यांचा वापर केला जात असे.
- 31 चित्रे खडकांच्या पृष्ठभागावर रेखाटली किंवा रंगवली गेली आहेत.
- 32 भीमबेटकातील काही शैलचित्रे एकमेकांवर चित्रित केलेली आहेत.
- 33 एकावर एक चित्रे आढळणे हे विविध कालखंडांतील चित्रनिर्मितीचे संकेत देते.
- 34 भीमबेटकातील चित्रांमधून प्रागैतिहासिक कला विकसित स्वरूपात होती हे दिसते.

- 35 चित्रांमध्ये हालचाल व गतिशीलता दाखविण्याचा प्रयत्न दिसतो.
- 36 काही चित्रांमध्ये मानवांचे समूह दाखविले आहेत.
- 37 काही दृश्यांमधून सामूहिक जीवनाचे संकेत मिळतात.
- 38 भीमबेटकातील चित्रे केवळ कलात्मक नसून ऐतिहासिक स्रोत म्हणूनही महत्त्वाची आहेत.
- 39 शैलचित्रांच्या आधारे प्रागैतिहासिक मानवाच्या जीवनपद्धतीचा अभ्यास करता येतो.
- 40 शैलचित्रांमधून तत्कालीन प्राणीजीवन व पर्यावरणाची माहिती मिळते.
- 41 शैलचित्रांमधून तत्कालीन मानवाच्या शिकार तंत्राचा अंदाज लावता येतो.
- 42 काही चित्रे तत्कालीन सामाजिक किंवा धार्मिक कल्पनांचे संभाव्य संकेत देतात.
- 43 धार्मिक अर्थ लावताना पुरातत्त्वीय पुरावा आणि अनुमान यांमध्ये फरक करणे आवश्यक आहे.
- 44 भीमबेटका भारतीय प्रागैतिहासिक संस्कृतीच्या अभ्यासासाठी महत्त्वाचे केंद्र आहे.
- 45 भीमबेटका भारतीय शैलकला परंपरेचा महत्त्वपूर्ण पुरावा आहे.
- 46 भीमबेटका येथील पुरावे भारतातील मानवाच्या दीर्घकालीन सांस्कृतिक प्रवासावर प्रकाश टाकतात.
- 47 भीमबेटका हे सांस्कृतिक स्वरूपाचे जागतिक वारसा स्थळ आहे.
- 48 भीमबेटकाला २००३ मध्ये युनेस्कोच्या जागतिक वारसा यादीत स्थान मिळाले.
- 49 युनेस्कोने भीमबेटकाला "Rock Shelters of Bhimbetka" या नावाने जागतिक वारसा स्थळ म्हणून नोंदवले आहे.
- 50 भीमबेटकाचे जागतिक वारसा मूल्य त्याच्या प्रागैतिहासिक शैलाश्रय व चित्रांशी संबंधित आहे.
- 51 भीमबेटका हे पुरातत्त्व, कला, मानववंशशास्त्र आणि इतिहास यांच्या अभ्यासासाठी महत्त्वाचे आहे.
- 52 शैलचित्रे प्राचीन मानवाच्या कल्पनाशक्ती व निरीक्षणक्षमतेचे दर्शन घडवतात.
- 53 भीमबेटका येथे नैसर्गिक शैलाश्रयांचा मानवी वापर झाल्याचे पुरावे आहेत.

54 भीमबेटका भारतीय उपखंडातील प्रागैतिहासिक मानवी जीवनाचा महत्त्वपूर्ण पुरावा मानला जातो.

55 भीमबेटकाचे संवर्धन हे भारतीय सांस्कृतिक वारशाच्या संरक्षणासाठी आवश्यक आहे.

56 नैसर्गिक झीज, हवामान आणि मानवी हस्तक्षेपामुळे शैलचित्रांना धोका निर्माण होऊ शकतो.

57 भीमबेटकाचा अभ्यास करताना स्थान + शोधक + कालखंड + शैलचित्रे + युनेस्को हे पाच घटक विशेष लक्षात ठेवावेत.

MPSC साठी अतिमहत्त्वाचे 10 One-Liners

भीमबेटका
मध्य प्रदेश

जिल्हा
रायसेन

पर्वतरांग
विंध्य

शोधाशी संबंधित व्यक्ती
व्ही. एस. वाकणकर

प्रकार
प्रागैतिहासिक शैलाश्रय व शैलचित्रे

मुख्य विषय
शिकार, मानव, प्राणी, नृत्य, समूहजीवन

प्रमुख रंग
लाल/गेरू व पांढरा

महत्त्व
प्रागैतिहासिक मानवाच्या जीवनाचा पुरावा

युनेस्को
२००३

जागतिक वारसा नाव
Rock Shelters of Bhimbetka